

Vojenské zpravodajství

Podplukovník Jaroslav Hanč, CSc.

EHS při ekonomickém zabezpečování války na střeoevropském válčišti

Země Evropského hospodářského společenství (EHS), jako ekonomicky integrovaný celek, jsou velmi silnou hospodářskou základnou, která slouží k přípravě války Severoatlantického paktu proti socialistickým zemím v Evropě.¹⁾

Strategická poloha těchto zemí (kromě Itálie) na jednom z nejdůležitějších předpokládaných válčišť, je významné z našeho hlediska již tím, že tvoří součást operačního prostoru ozbrojených sil NATO, ze kterého má být vedena válka proti západním průmyslovým oblastem zemí Varšavské smlouvy.

Všechny země EHS jsou členy NATO, i když jedna z nejsilnějších zemí — Francie — se rozhodla z tohoto paktu vystoupit. Po hospodářské stránce však není EHS podřízenou součástí Severoatlantického paktu, avšak jeho ekonomické zdroje tvoří důležitou součást válečně ekonomického potenciálu NATO z titulu členství těchto zemí v tomto agresivním bloku. Po formální stránce jsou NATO a EHS zcela odlišná seskupení s různými cíli. Severoatlantický pakt sdružuje 15 kapitalistických států ve vojenskou koalici, zaměřenou proti socialistickým státům, kdežto EHS sdružuje 6 západoevropských kapitalistických států v hospodářskou integraci, jejichž členství v NATO je z hlediska integrace druhořadá záležitost a jejichž hlavním posláním je vytvořit „nadnárodní“ ekonomicky silný celek s postavením hospodářské velmoci.

Ekonomických zdrojů EHS však systematicky a plánovitě využívají jednotlivé země k přípravě války v rámci směrnic NATO. Není jich využíváno jako společných zdrojů EHS, nýbrž podle rozhodnutí jednotlivých vlád těchto zemí. Tento systém „národního“ využívání ekonomických zdrojů k přípravě války nevylučuje spolupráci těchto zemí. Avšak tato spolupráce se podstatně neliší od spolupráce ostatních zemí NATO, které nejsou členy EHS.

¹⁾ Evropské hospodářské společenství vzniklo hospodářskou integrací šesti západoevropských zemí: NSR, Francie, Belgie, Nizozemí, Lucemburska a Itálie.

Příprava války v prostoru středoevropského válčiště má pro nás a naši armádu, i pro ostatní země Varšavské smlouvy, důležitý význam. Podle strategických plánů NATO mají být v prostoru středoevropského válčiště soustředěny hlavní úderné síly pozemních vojsk NATO, zaměřené ke zničení a ochromení hlavních ekonomických a politických center v NDR, ČSSR a Polsku. Tento prostor a jeho ekonomické zdroje, včetně zásob válečného materiálu dovezeného z USA, Kanady a Velké Británie, má plně zabezpečit materiálně a technicky počáteční období války a zablokovat ofenzívu vojsk NATO ve směru Frankfurt n. M. — Berlín — Varšava.

Rostoucí hospodářská síla EHS umožňuje členským zemím tohoto společenství provádět vlastní, relativně samostatnou tzv. evropskou politiku, která je mnohdy namířena i proti zájmům USA. Ironií je, že právě Spojené státy byly hlavními organizátory poválečného vývoje v západní Evropě a jejich snem bylo podřídit si Evropu integrovanou, kterou by mohly lépe ovládat.

Ukázalo se však, že **západoevropská integrace je na USA méně závislá, než si američtí politikové přáli.** Finanční politika EHS a ofenzíva na zahraničních trzích vedla dokonce k tomu, že země EHS, které byly po válce v USA velmi zadluženy, stá-

vají se věřitelem USA. Finanční rezervy, vzniklé v zemích EHS, se snaží USA odčerpat tím, že požadují, aby v „zájmu společné obrany svobodného světa“ přistoupily země EHS na „spravedlivější“ rozdělení nákladů, vzniklých s pobytem amerických jednotek v Evropě a poskytovaly zvýšenou neokolonialistickou „pomoc“ rozvojovým zemím. Země EHS žádají zase od USA vyšší příspěvek na „společnou obranná opatření“, zejména raketovou a nukleární výzbroj.

Na středoevropském válčišti jsou v současné době armády 7 států v počtu kolem 700 000 mužů. Tento stav má být v případě zvýšeného napětí nebo konfliktu zvýšen na 1 200 000 mužů. V tomto prostoru je též hlavní úderná síla pozemních armád NATO — jednotky vybavené nukleárními hlavicemi, kterých je v Evropě podle prohlášení ministra obrany McNamary přes 5000.

Význam tohoto prostoru z hlediska našich ozbrojených sil je značný. Z hlediska ekonomického zabezpečení soudobé války nás budou především zajímat dvě hlavní otázky:

— Jak je v současné době ekonomických zdrojů EHS využíváno k přípravě války,

— které jsou hlavní cíle ozbrojeného působení na ekonomiku EHS.

VYUŽÍVÁNÍ EKONOMICKÝCH ZDROJŮ ZEMÍ EHS K ZABEZPEČOVÁNÍ STŘEDOEVROPSKÉHO VÁLČIŠTĚ

Podmínky využívání dnešních ekonomických zdrojů zemí EHS k zabezpečování války se proti minulé válce změnily v důsledku změn charakteru raketové jaderné války. Především se přesunulo těžiště ekonomického zabezpečování války do období hospodářské přípravy v důsledku zvýšení zranitelnosti ekonomiky dnešními prostředky. Válka zároveň vyžaduje daleko více zbraní, než války minulé a přitom jejich výroba je mnohem složitější, výrobně náročnější a finančně nákladnější.²⁾

Vojenští a hospodářští odborníci v zemích EHS uznávají tyto dvě důležité změny v ekonomickém zabezpečování proti druhé světové válce a zároveň pokládají počáteční období raketové jaderné války za nejdůležitější fázi ozbrojeného střetnutí, které ovlivní celý další průběh a výsledek války. Počítají s tím, že v případě

oboustranných atomových úderů bude prakticky znemožněna hospodářská mobilizace. Předpokládají, že 80 % bojové techniky by měly vyrobit specializované zbrojní závody, určené k tomu již v míru a pouze 20 % zbraní a ostatní bojové techniky by byly schopny vyrobit podniky převedené na válečnou výrobu. Proto přikládají otázce využívání ekonomických zdrojů zemí EHS k přípravě války značný význam. S využitím zdrojů a zásob, dislokovaných na severoamerické pevnině počítají nejdříve až na počátku třetího měsíce od zahájení ozbrojeného střetnutí v Evropě.

I když těžiště zabezpečování ozbrojených sil na válčišti spočívá v individuální přípravě jednotlivých států, je hlavní směr této přípravy určován společnými strategickými cíli a koordinován radou NATO, která kontroluje na svých pravidelných zasedáních stav příprav a plnění závazků jednotlivými členskými státy. Ve směrnících pro hospodářskou přípravu války tento řídicí orgán válečného paktu např. sta-

²⁾ Výzbroj americké pěší divize proti druhé světové válce je pětikrát nákladnější, tankové divize dokonce sedmkrát.

novil členským zemím povinnost vytvářet tříměsíční zásoby pro ozbrojené síly na tomto válečnickém, zejména zásoby bojových prostředků, pohonných hmot, náhradních součástí. Tyto zásoby mají být v hloubce celého prostoru válečnické podle výchozího postavení ozbrojených sil a plánu jejich zásobování i vzhledem k omezení účinků nukleárních zbraní (tj. rozptýlení, využití terénu, podzemních skladů, jeskyň, tunelů s pojezdnými zásobami apod.). Zásoby v jednotlivých skladech jsou určovány tak, aby při vyřazení jednoho skladu mohly být použity zásoby umístěné v jiném prostoru. Tyto zásoby mají kryt spotřebu ozbrojených sil až do přisunu materiálu z území Spojených států a Kanady. Koordinace hospodářské přípravy zemí EHS k válce je tedy jen částečná a řídí ji orgány NATO, nikoli orgány EHS. Omezuje se většinou jen na několik států, které mezi sebou uzavírají dvoustranné, méně již vícestranné dohody v rámci EHS nebo se státy NATO mimo společný trh.

Příkladem spolupráce mezi dvěma státy v rámci NATO byla smlouva mezi Francií a NSR, uzavřená de Gaullem a Adenauerelem v roce 1963. Zahrnovala spolupráci v oblasti strategie, taktiky, vojenského školství a ve standardizaci, unifikaci i specializaci výroby výzbroje. Z ekonomického hlediska vytvářelo EHS k realizaci této smlouvy vhodné podmínky. Politické příčiny, zejména rozdílné názory Francie a NSR na otázku organizace a řízení NATO a různý postoj vlád těchto států k USA a z toho vyplývající další rozpory způsobily, že spolupráce na tomto úseku na úrovni vlád těchto států je velmi zdrženlivá a tato smlouva je ve skutečnosti jen formálním gestem.

To však neznamená, že vzájemné hospodářské vztahy mezi Francií a NSR přestaly existovat. Hospodářská spolupráce na úseku ekonomického zabezpečování války je realizována na stupni mezinárodních monopolů, v zájmových sférách společných západoněmeckému a francouzskému kapitálu, jako např. ve výrobě letadel, dopravních prostředků, ve zbrojní výrobě a v technickém výzkumu, zejména na úseku atomové fyziky, elektroniky, balistiky apod.

Z iniciativy těchto dvou ekonomicky nejsilnějších zemí EHS vznikly mezinárodní kartely, které zahrnují všechny země EHS, mezi něž patří Evropská unie uhlí a ocele, Euratom a další. Tato spolupráce prospěla zejména ekonomicky silné Spolkové republice, která i přes četná omezení v oblasti zbrojní výroby v rámci Západoevropské unie má v současné době „finanční, vědecké i průmyslové předpoklady, aby během pěti let vyráběla značný

počet vodíkových a jiných raketových zbraní“.³⁾

Raketové zbraně jsou též vyráběny a vyvíjeny z podnětů a za spolupráce těchto dvou vedoucích států EHS. Na počátku 60. let byla založena mezinárodní společnost „Setel“, která vyrábí protiletadlové řízené střely typu „Hawk“. V této společnosti má převahu francouzský a západoněmecký kapitál. Též raketovou střelu 810, která se již vyrábí sériově, vyvinuly západoněmecké výzkumné ústavy ve spolupráci s francouzskými zbrojními koncerny. Spolupráce těchto dvou zemí se projevuje i v tzv. projektu „Eurokosmos“, který má vyvíjet kosmické rakety a družice k ovládnutí kosmického prostoru. Tento program přes zdůrazňované mírové využití má dopomoci zejména NSR a Francii k vlastní výrobě dálkových raket - nosičů jaderných hlavic.

Zbrojní průmysl v zemích EHS zásobuje též zbraněmi ozbrojené síly NATO na středoevropském válečnickém. Dodávky jsou vzhledem k permanentnímu zbrojení a přezbrojování armád NATO poměrně plynulé, i když objem sériové výroby je poměrně malý. Nelze však v tom spatřovat nějakou stagnaci zbrojních závodů. V důsledku poměrně rychlého morálního opotřebení výzbroje považují členské státy NATO na západoevropském válečnickém za výhodnější nevytvářet příliš velké mobilizační zásoby výzbroje, více se soustředit na vývoj, výzkum a modernizaci zbraní a zabezpečit přípravu výroby nových typů. Lze tedy říci, že zbrojní kapacity EHS jsou v současné době ve stavu stále pohotovosti a není jich využíváno k velkosériové výrobě. Ozbrojené síly NATO na středoevropském válečnickém jsou vcelku plně vyzbrojeny všemi druhy konvenčních zbraní. Ozbrojené síly USA, dislokované v tomto prostoru, jsou kromě toho vybaveny i zbraněmi hromadného ničení. Zbrojního průmyslu zemí EHS je využíváno k doplňování výzbroje a postupnému přezbrojování a modernizaci armád.

Všechny státy EHS vyrábějí pěchotní zbraně, dělostřelecký materiál, střelivo, taktické rakety a terénní vozidla. Obrněná vozidla a tanky vyrábějí NSR a Francie, lehké obrněné vozy i Holandsko. Jaderné střelivo produkuje zatím pouze Francie.

³⁾ Podle časopisu Atomwirtschaft 7/65 se odhaduje, že by průmysl NSR v roce 1970 mohl vyrábět 69 větších strategických nebo 124 taktických atomových zbraní. Anglický časopis Daily Worker z 6. 2. 1963 předpokládá, že výrobní kapacita atomového průmyslu NSR byla v r. 1935 13 atomových zbraní a že tento potenciál se bude zvyšovat do r. 1967 na 63 a v r. 1938 na 188 atomových zbraní.

EHS jako tržní svazek není ve výrobě konvenčních zbraní a letounů soběstačné a dováží je zejména z USA, Velké Británie, Kanady i Švédska. Na druhé straně opět téměř všechny země EHS vyvážejí pečotní zbraně, střílivo, vozidla a letouny do zemí NATO i do rozvojových zemí.

K přímému zabezpečování v rámci hospodářské přípravy je využíváno kolem 6 % ekonomických zdrojů zemí Evropského hospodářského společenství.⁴⁾ Přitom jsou dostatečné rezervy ke zvýšenému využívání těchto zdrojů v případě zostřené napětí. Současný podíl využívání ekonomických zdrojů zemí EHS k přípravě války považují političtí činitelé za postačující a z hlediska rozvoje ekonomiky za optimální. I vojenští činitelé považují tyto výsledky za relativně uspokojivé. Národní ozbrojené síly v zemích EHS, které jsou pod společným velením NATO, jsou poměrně dobře vyzbrojeny a jsou běžně zabezpečovány využíváním vlastních ekonomických zdrojů i dovozem bojové techniky z USA, Kanady, Švédska a Švýcarska. Kromě běžného zásobování ozbrojených sil jsou doplňovány a obnovovány mobilizační zásoby, které mají kryt dvou až tříměsíční potřeby ozbrojených sil.

Nejintenzivněji využívá ekonomických zdrojů k přípravě války na středoevropském válečném území NSR. Má k tomu výhodné ekonomické podmínky, zejména rozvinutý těžký průmysl, dostatek energetických zdrojů, vyspělá a přesná dopravní strojírenství a dostatek kvalifikovaných pracovníků sil a vědeckých kapacit.

NSR dovede velmi výhodně využívat kromě vlastních zdrojů i výhod, které jí plynou z členství v NATO. Na **hospodářskou přípravu války věnuje 6,5 % hrubého společenského produktu.** Zaměřuje

se zejména na modernizaci výzbroje, na výzkum a vývoj moderní bojové techniky. Vynakládáním prostředků má docílit upevnění hospodářské, politické i vojenské moci NSR jak v EHS, tak i v NATO.

Při konkretizaci hospodářských opatření, spojených s přípravou války, uplatňuje vláda NSR zásadu, že bude z vlastních výrobních kapacit ke zbrojním účelům využívat pouze plně nevytížených výrobních kapacit. NSR neprojevuje autarktní snahu tam, kde nemá volné kapacity a kde může poměrně snadno a v dostatečném množství využívat volných kapacit svých spojenců — ovšem, pokud jsou jejich produkty na takové výši, jaká odpovídá požadavkům soudobé bojové techniky. Nemůže-li najít uspokojivé vyřízení požadavků bundeswehru u členských zemí NATO, neváhá kupovat určité typy výzbroje a výstroje u neutrálních států (Švédsko, Švýcarsko).

Francie intenzitou využívání ekonomických zdrojů k přípravě války těsně následuje za NSR. Využívá k tomu svých bohatých nalezišť železné rudy a bauxitu, rozvinutého hutnictví a strojírenství i atomového, leteckého a zbrojního průmyslu. **K přípravě války věnuje přes 7 % národního důchodu,** což je ze zemí NATO po USA nejvíce. Ekonomických zdrojů využívá zejména k modernizaci výzbroje a bojové techniky, k reorganizaci ozbrojených sil podle požadavků nukleární války a zejména k vybudování samostatné francouzské úderné atomové síly. V rámci programu „Force de frappe“ vybudovala výrobní středisko atomového průmyslu a modernizovala letecký průmysl pro vlastní výrobu jaderných zbraní a jejich nosičů — nadzvukové dálkové letadlo typu Mirage IV a ověřovaná vlastní raketa.

☆

Značnou úlohu v ekonomické přípravě středoevropského válečného k válce hrají **strategické zásoby.** Země EHS začaly vytvářet zásoby v roce 1958 po zkušenostech s nedostatkem pohonných hmot v době suezské krize. Z podnětu Západoevropské unie bylo uloženo vytvářet **tříměsíční zásoby výzbroje, výstroje, pohonných hmot a ostatních vojenských potřeb.** Tyto zásoby jsou vytvořeny zejména v deficitních materiálech, dovážených ze zemí EHS a v přebytkových materiálech, určených pro pohotovostní vývoz. Jde především o skladování surové ropy v námořních přístavech, po-

dél četných ropovodů, dále o sklady pohonných hmot v rafineriích a podél produktovodů, vedoucích z přístavů Atlantiku a Středozemního moře až k západní hranici zemí Varšavské smlouvy. Ostatní zásoby, kde je z ekonomického hlediska skladování nevýhodné a nákladné, neodpovídají plánovaným úkolům.

Předpokládáme-li, že v počátečním období války by bylo na středoevropském válečném území umístěno 1,2 mil. vojáků a vezme-li v úvahu, že kalkulační jednotka na muže a den je podle norem NATO 11,25 kg PHM, 7,4 kg stříliva, 1,90 kg potravin a 3,35 kg ostatních potřeb, bylo by pro **tříměsíční zásoby pozemních sil zapotřebí zhruba 1,2 mil. tun pohonných hmot, 0,8 mil. tun stříliva, 0,2 mil. tun potravin a 0,4 mil. tun ostatních potřeb — celkem**

⁴⁾ Podle časopisu Flugwelt č. 1/1934 činil podíl zbrojní výroby na hrubém společenském produktu v NSR 6,5 %, ve Francii 5,5 %, v Holandsku 5 %, v Itálii a Belgii 4 %.

přes 2,5 mil. tun, což je množství, které vyžaduje značné nároky na skladovací prostor, dopravu, udržování apod. V tom však nejsou zahrnuty potřeby ostatních složek ozbrojených sil, ani civilní potřeby obyvatel a výroby. Výrobní kapacity průmyslu EHS jsou však schopny tyto zásoby vytvořit. Např. rafinerie ropy EHS mají kapacitu 162 mil. tun ropy ročně, z níž lze vyrobit kolem 85 mil. tun pohonných hmot. Vytváření zásob není ani tolik problémem výroby, jako problémem finančním a investičním. Přitom zůstává využití těchto skladů v počátečním období raketové jaderné války otevřeným problémem a především otázkou uchování těchto zásob a otázkou jejich dopravení za války do místa spotřeby.

I když jsou **dopravní kapacity** na válčišti značné, jsou v podmínkách války **velmi zranitelné**. Doprava EHS a její celkový, vzájemně se doplňující systém je nejcitlivější úsek národního hospodářství při ozbrojeném působení.

Stav výzbroje pozemních sil na středoevropském válčišti je vcelku uspokojivý. Staré typy zbraní z druhé světové války byly již vesměs nahrazeny zbraněmi moderními, rakety staršího typu, např. Honest John, jsou nahrazovány novějšími typy, dělostřelectvo je vesměs bezzákladové a mobilní, schopné vystřelovat atomové náboje. Probíhá přezbrojování tankových vojsk francouzskými tanky AMX a německými tanky Leopard, obojživelnými vozidly atd., které má být skončeno do 2 až 3 let. K výrobě těchto konvenčních zbraní mají země EHS velmi příznivé podmínky, zejména v technicky vybaveném zpracovatelském průmyslu a mohutné energetické základně. Nemají však prozatím prostředky k vybudování protiraketové obrany. Přesto je však možné říci, že ozbrojené země EHS na středoevropském válčišti, i když jsou početně slabší než ozbrojené síly VS, jsou poměrně dobře vybaveny pro počáteční období války a jejich sílu nelze podceňovat.

Slabinou ekonomického zabezpečování ozbrojeného boje na středoevropském válčišti ze strany NATO je především otázka dopravy a značná zranitelnost přesycených průmyslových oblastí, které jsou zároveň dopravními uzly a administrativními středisky. Podlomení bojové síly vojsk NATO na tomto válčišti bude záviset na rozvinutí pozemních operací a na ozbrojeném působení na ekonomiku nepřítel z naší strany. Nejzranitelnější místa ekonomického zabezpečování těchto ozbrojených sil rozeberu v příštím čísle *Vojenské mysli*.